

Impactbijdrage jongerenwerk

in relatie tot het terugdringen van
de kosten binnen de
specialistische jeugdzorg

“Realistisch evalueren is zoeken naar bijdragen in plaats van besparen”

Aanleiding

De specialistische jeugdzorg in Nederland staat onder grote druk. Het huidige systeem is financieel onhoudbaar, kent lange wachttijden en biedt onvoldoende passende hulp aan jongeren. Om deze problemen aan te pakken, is de Hervormingsagenda Jeugd 2023–2028 opgesteld. Deze agenda richt zich op het versterken van preventie en het verbeteren van de samenwerking binnen de jeugdzorg. In deze context wordt het belang van preventie en het versterken van het jongerenwerk steeds duidelijker. Door vroegtijdige ondersteuning kunnen problemen bij jongeren worden voorkomen of verminderd, wat de druk op de specialistische jeugdzorg kan verlagen. Het is echter een uitdaging om de impact van preventieve maatregelen en jongerenwerk op lange termijn inzichtelijk te maken, gezien de complexiteit van jongerenwerk en de vele factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van jongeren.

1 op de 7 jongeren maakt gebruik van specialistische jeugdzorg.

Het jeugdstelsel is te duur en onhoudbaar.

Kinderen wachten gemiddeld tien maanden op jeugdzorg, wat leidt tot verergering van problemen en extra druk op gezinnen

Slechts 10–12% van de interventies in de jeugdzorg is bewezen effectief.

In 2022 duurden afgesloten jeugdhulptrajecten gemiddeld 417 dagen, bijna 24% langer dan in 2018.

Begrippen

Staatssecretaris Jeugdzorg wil meer weerbaarheid en minder professionele hulp:
‘Het leven zit nu eenmaal vol tegenslagen’

In lijn met de **Hervormingsagenda Jeugd 2023–2028** pleit staatssecretaris Karremans voor een cultuurverandering waarbij preventie en normalisering een grotere rol spelen. Dit vraagt om een gezamenlijke inspanning van ouders, scholen, gemeenten en maatschappelijke organisaties om een ondersteunende omgeving te creëren waarin jongeren zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Preventie

Preventie in de jeugdzorg richt zich op het voorkomen van problemen bij jongeren voordat ze escaleren. Het omvat maatregelen en interventies die gericht zijn op het versterken van beschermende factoren en het verminderen van risicofactoren. Voorbeelden zijn voorlichtingsprogramma's op scholen, opvoedondersteuning voor ouders en het bevorderen van gezonde leefgewoonten.

Normaliseren

Het erkennen dat bepaalde problemen of uitdagingen onderdeel zijn van het normale leven en niet per se medische of professionele interventie vereisen. Het gaat om het versterken van de veerkracht van jongeren en hun omgeving, zodat zij beter in staat zijn om met alledaagse problemen om te gaan zonder direct een beroep te doen op specialistische hulp. Voorbeelden zijn het erkennen van faalangst als een normale reactie op prestatiedruk, het bespreken, erkennen en geruststellen van emoties.

Weerbaarheid

Het vermogen van jongeren om met tegenslagen en uitdagingen om te gaan, zich aan te passen aan veranderende omstandigheden en hier sterker uit te komen. Voorbeelden zijn weerbaarheidstrainingen op school, rollenspellen om sociale vaardigheden te oefenen en het stimuleren van jongeren om hun mening te uiten en grenzen aan te geven.

Statement R-Newt

Over onze rol binnen het jeugddomein, i.r.t. het terugdringen van de specialistische jeugdzorgkosten

Bij R-Newt zijn we er niet om de kosten in de jeugdzorg terug te dringen – dat is nooit onze primaire missie geweest. Wat we wél doen, is jongeren ondersteunen in hun ontwikkeling, weerbaarheid en veerkracht. Daarmee leveren we een waardevolle preventieve bijdrage die jongeren helpt om problemen voor te zijn. Met onze inzet creëren we maatschappelijke impact én versterken we het netwerk rondom jongeren – nog voordat professionele zorg nodig is. Zo bouwen we aan een samenleving waarin jongeren kunnen opgroeien met kansen, vertrouwen en perspectief.

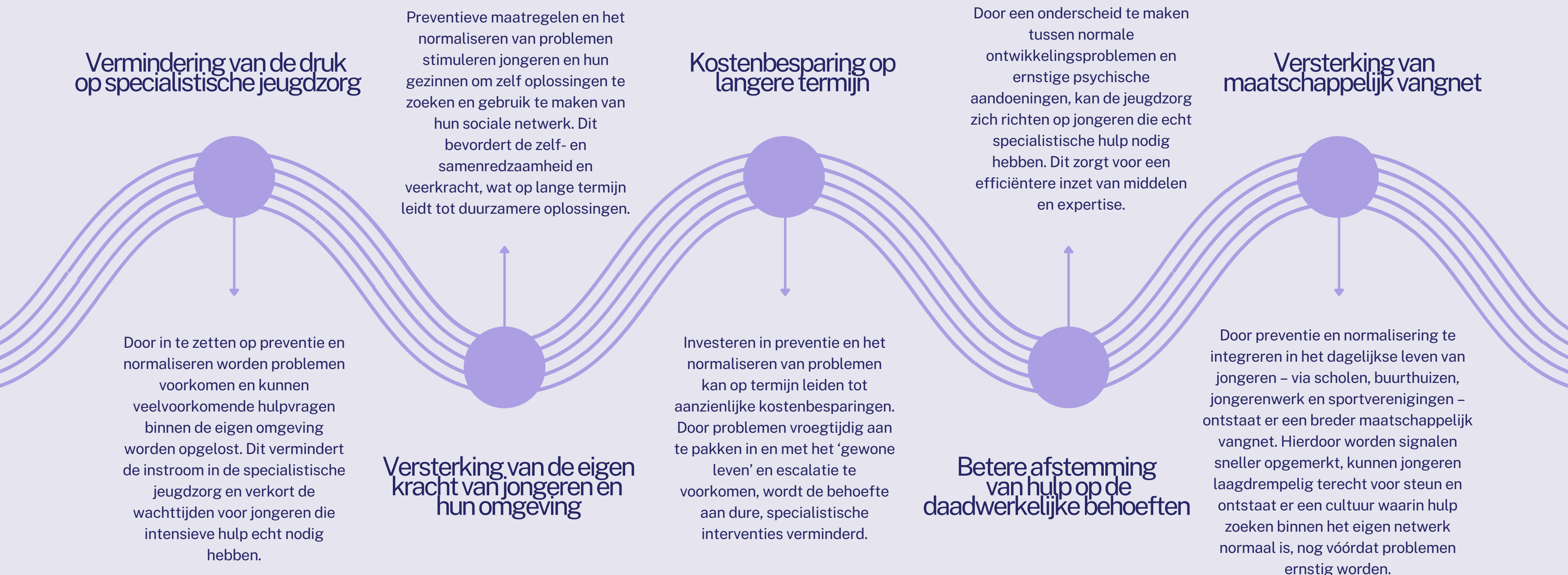
Impactclaim R-Newt

Alle kinderen en jongeren groeien gezond en gelukkig op, ontwikkelen zich tot zelfbewuste (jong)volwassenen met een positief toekomstperspectief in een wereld die hen ziet en een wereld waar zij in willen zijn.

Bijdragen

Hoe dragen preventie en normaliseren bij aan effectievere jeugdzorg?

Impact statement

De complexiteit van jongerenwerkpraktijken maakt impactevaluatie uitdagend

De vraag van gemeenten en overheid – *"Wat levert het investeren jongerenwerk op de langere termijn op, met het oog op het terugdringen van kosten in de specialistische jeugdzorg?"* – botst op fundamentele wijze met de complexiteit van jongerenwerk en impactevaluatie.

Wat betekent dit in de praktijk?

- Onze impact is onmiskenbaar – zij het indirect, gedeeld en zichtbaar op langere termijn.
- Jongerenwerk richt zich niet op kostenbesparing, maar op sociale en maatschappelijke winst (**publieke waarde**)
- Verantwoording vanuit een contributieperspectief doet meer recht aan het werk: *"Waar draagt het jongerenwerk aan bij in het geheel"* in plaats van: *"Wat voorkomt het alleen"*.

Impact statement

Publieke waarde (Public Value Management)

Bij R-Newt zien we impact als het creëren van sociale winst en maatschappelijke waarde – een bijdrage aan het welzijn van jongeren én hun omgeving. Deze opvatting sluit aan bij het denken vanuit **Public Value Management, waarin publieke waarde centraal staat: wat als waardevol wordt ervaren door de inwoners zelf.**

Onze aanpak kenmerkt zich door:

- **Brede focus op welzijn**, niet alleen op meetbare prestaties of korte-termijnresultaten.
- **Oog voor wat echt telt voor jongeren:** vertrouwen, verbondenheid en kansen in hun leefwereld.
- **Actieve betrokkenheid** van jongeren, ouders, partners en professionals bij het vormgeven én evalueren van onze inzet.
- **Ruimte voor gedeelde waarde:** oplossingen die niet alleen effectief, maar ook betekenisvol en gedragen zijn.

Op die manier bouwen we samen aan een samenleving waarin jongeren zich gezien en gesteund voelen – en waarin publieke diensten bijdragen aan wat inwoners zélf belangrijk vinden.

De complexiteit

De complexiteit laat zich kenmerken door:

01

Behoefte aan lineaire antwoorden vs. realiteit van proceslogica

Overheden zoeken vaak duidelijke, meetbare, lineaire verbanden: "Als we investeren in A (preventie), dan besparen we B (specialistische zorgkosten) op termijn." Maar jongerenwerk kent een proceslogica: er is geen vooraf vastgelegde route of voorspelbare uitkomst. Het werk is adaptief, afgestemd op de unieke situatie van jongeren en hun leefomgeving.

Gevolg: Verwachtingen van lineaire causaliteit zijn vaak niet realistisch binnen de praktijk van sociaal werk.

02

Onvoorspelbaarheid en mensenwerk vs. beleidslogica

Elke jongere is anders. Preventief jongerenwerk werkt via relatieopbouw, vertrouwen en empowerment. Dit 'mensenwerk' is essentieel, maar moeilijk meetbaar. Overheden zoeken naar evidence-based logica en kwantificeerbare besparingen, terwijl het jongerenwerk veelal te maken heeft met emergente, langetermijnimpact die zich niet altijd direct vertaalt in minder hulpvragen of lagere kosten.

Gevolg: De impact is er zeker, maar moeilijk in harde cijfers te vangen.

03

Context en gelijktijdige interventies

De effecten jongerenwerk zijn vaak onderdeel van een breder geheel aan interventies en maatschappelijke factoren. Jongeren zijn tegelijk betrokken bij school, gezin, zorginstanties, sportverenigingen, etc. Het is dus bijna onmogelijk om de impact van het jongerenwerk geïsoleerd te meten.

Gevolg: Er is sprake van contributie, niet attributie. Het jongerenwerk draagt bij, maar is zelden alleen-verantwoordelijk.

De complexiteitselementen van het jongerenwerk, verhouden zich moeilijk tot het lineair en causaal denken (en verantwoorden) zoals gebruikelijk is in de systeemwereld.

Wat kan wél?

"Impact is meer dan kostenbesparing –
het is investeren in publieke waarde"

Impact statement

Wat kunnen we wél?

01 Tussentijdse uitkomsten (outcomes) meten

Je kunt veranderingen bij jongeren zichtbaar maken op gebieden als:

- Zelfvertrouwen
- Sociale vaardigheden
- Schoolparticipatie of -motivatie
- Zingeving of toekomstperspectief
- Sociaal netwerk/steunbronnen
- Vertrouwen in professionals en instanties

Deze uitkomsten zijn signaalfuncties: ze geven aan dat jongeren minder kans lopen op zwaardere problematieken, ook al zijn ze geen directe 'besparingscijfers'.

02 Procesdata en werkzame elementen

Je kunt aantonen hoe een praktijk werkt en wat daarin van waarde is, zoals:

- Bereik: hoeveel jongeren worden bereikt?
- Duur en intensiteit van contact
- Deelname aan groepsactiviteiten
- Ervaren steun en veiligheid in het contact met jongerenwerkers
- Relatie-opbouw en continuïteit

Dit soort data laat de kracht van de aanpak zien en hoe jongerenwerkers die vormgeven.

03 Burgerperspectief en narratieve data

Via kwalitatieve methoden (interviews, verhalen, casuïstiek, participatieve methoden) kun je:

- De impact laten zien zoals jongeren die zelf ervaren
- Inzichten bieden in wat werkte voor wie, in welke omstandigheden
- Complexe veranderingen illustreren die kwantitatieve methoden niet vangen

Dit draagt bij aan het begrijpen van de diepere betekenis en impact van jongerenwerk vanuit het perspectief van de doelgroep zelf.

04 Samenwerkingsdata / contextanalyse

Bij preventie hoort vaak samenwerking:

- Hoe verloopt samenwerking met scholen, wijkteams, jeugdzorg?
- Hoe sluit jongerenwerk aan bij andere netwerken?
- In hoeverre fungeert jongerenwerk als brug tussen leefwereld en systeemwereld?

Dit draagt bij aan het zichtbaar maken van de systemische waarde van jongerenwerk.

Impactmeting jongerenwerk

Een praktische vertaalslag voor impactverantwoording in preventief jongerenwerk

Impactmeting op 5 niveau's

Impact van jongerenwerk kan zichtbaar gemaakt worden op verschillende niveaus, van individuele ontwikkeling tot maatschappelijke effecten. Elk niveau vraagt om eigen vormen van meting en bewijsvoering. Hieronder staat samengevat wat je kunt meten en hoe dat praktisch vertaald kan worden naar impactbijdrage.

- **Individueel niveau:** gedrag, beleving, netwerk, motivatie van jongeren
- **Collectief niveau:** Versterking van sociale cohesie, groepsdynamiek, gedeelde identiteitsvorming en het activeren van jongeren als groep
- **Interventieniveau:** hoe is het jongerenwerk ingericht, wat zijn werkzame elementen, bereik en resultaten
- **Omgevings-/systeemniveau:** bijdrage aan samenwerking, signalering, doorverwijzing, versterking van lokale structuren
- **Beleidsniveau:** bijdrage aan maatschappelijke doelen zoals kansengelijkheid, veiligheid, veerkracht

Voorbeeld uit de praktijk

ENA - Even Niet Alleen / Steunpunt vóór en dóór jongeren, gefaciliteerd door R-Newt, een laagdrempelig steunpunt omtrent mentale gezondheid van jongeren

KPI voorbeelden:

- Bereik
- Deelname
- Doelrealisatie
- Ervaren baat
- Tevredenheid

De verwachting dat jongerenwerk (zoals ENA) direct meetbaar bijdraagt aan het terugdringen van de kosten van specialistische jeugdzorg is lastig hard te maken, vanwege de genoemde complexiteitselementen. Wat we wél concreet kunnen aantonen is:

- **Vroegsignalering en preventie:** hoeveel jongeren vroegtijdig worden bereikt voordat problemen verergeren.
- **Verandering in beschermende factoren:** bijvoorbeeld verbeterd zelfvertrouwen, sterker sociaal netwerk, meer hulpzoekgedrag — allemaal factoren die aantoonbaar samenhangen met minder instroom in zwaardere zorg.
- **Laagdrempelige ondersteuning:** hoeveel jongeren via initiatieven als ENA steun ervaren, en hoeveel daarvan (voorlopig) geen beroep doen op specialistische jeugdzorg.
- **Doorverwijzingen en samenwerking:** hoe jongerenwerkers (of initiatieven als ENA) jongeren begeleiden naar passende hulp, waardoor escalatie van problemen wordt beperkt.
- **Jongerenperspectief:** via interviews of zelfrapportages in kaart brengen dat jongeren aangeven dat het aanbod hen geholpen heeft problemen zelf het hoofd te bieden of tijdig hulp te zoeken.

We kunnen aantonen dat jongerenwerk bijdraagt aan het versterken van veerkracht en hulpbronnen bij jongeren, factoren die wetenschappelijk bekend staan als beschermend tegen het ontwikkelen van zwaardere problematiek. Indirect draagt dit bij aan het verminderen van de druk op en kosten van specialistische jeugdzorg — maar het blijft tegelijk een gedeelde en niet-lineaire bijdrage.

Van verwachting naar samenwerking

Wat vragen we van gemeenten en partners?

Realistische verwachtingen

- Gemeenten moeten accepteren dat impact in jongerenwerk vaak indirect, gedeeld en pas op lange termijn zichtbaar wordt.
- Erkenning dat sociale winst en maatschappelijke waarde (zoals zelfvertrouwen of steun ervaren) waardevolle indicatoren zijn, ook zonder directe besparingscijfers, financiële winst en waarde.

- Investeren in kwalitatieve naast kwantitatieve methoden, zoals interviews, verhalen en participatief onderzoek, niet alleen in cijfers.
- Flexibiliteit om effecten te volgen over een langere periode en via verschillende routes.

Ruimte voor passende vormen van evaluatie

Investeren in monitoring en leren

- We richten onze eigen dataverzameling zo in dat deze haalbaar en betekenisvol is.
- We kiezen bewust voor een beperkte en bruikbare dataset, die ruimte laat voor leren en reflectie, in plaats van meer registratiedruk.
- Dit vraagt om heldere kaders, eenvoudige systemen en ondersteuning die aansluit bij de praktijk van het jongerenwerk.

- Partnerschappen waarin jongerenwerk, welzijnsorganisaties, gemeenten en jeugdzorg informatie delen over signalering, doorverwijzing en gezamenlijke preventieve inzet.
- Structurele overlegmomenten waarin de 'tussenresultaten' en praktijkinzichten worden erkend.

Samenwerking en kennisdeling

Waardering voor preventieve, publieke waarde

- Het is belangrijk dat gemeenten en partners het maatschappelijk belang van preventief jongerenwerk herkennen – niet alleen in termen van besparing, maar als bijdrage aan publieke waarde: het versterken van welzijn, veerkracht en gelijke kansen voor jongeren.
- Dit vraagt om een stevige positionering van jongerenwerk als volwaardige schakel binnen het jeugdhulp-landschap.

Conclusie

*Van besparing naar bijdrage: **Erkenning van het jongerenwerk als structurele drager van publieke waarde***

De vraag van overheden is begrijpelijk, maar vraagt om een herformulering van wat 'impact' betekent binnen jongerenwerk. In plaats van te zoeken naar directe kostenbesparingen, is het realistischer en waardevoller om te kijken naar hoe jongerenwerk bijdraagt aan bredere maatschappelijke doelen - de sociale winst en maatschappelijke waarde - zoals inclusie, welzijn en het versterken van veerkracht – die op langere termijn wél hun effect hebben op zorggebruik, zij het indirect en niet altijd meetbaar.

Realistisch evalueren is zoeken naar bijdragen in plaats van besparen

Dus: niet ~~“heeft jongerenwerk specialistische zorg uitgespaard?”~~, maar:
“Welke mechanismen binnen jongerenwerk dragen bij aan het versterken van jongeren waardoor zij minder risico lopen op escalatie, en hoe hangt dat samen met andere factoren?”